



Staro župnišče na Gornjem Seniku z razstavo o porabskih župnikih.  
Foto: Marija Kozar-Mukič, 2008



Muzej Avgusta Pavla v Monoštru.  
Foto: Marija Kozar-Mukič, 2008

## REGIONALNO SODELOVANJE MUZEJEV V PORABJU IN PREKMURJU

Strokovno srečanje etnologov iz sosednjih držav Slovenije je bilo leta 2008 že šesto po vrsti. Na prejšnjih treh srečanjih (2001 – Italija, 2002 – Porabje na Madžarskem, 2003 – avstrijska Koroška)<sup>1</sup> so se obravnavali naslednji skupni problemi vseh zbirk:

- pomanjkanje profesionalnega kadra, ki bi lahko opravil temeljito raziskovalno delo in sistematiziral razstavno dejavnost različnih zbirk;
- pomanjkanje ustreznih prostorov, kjer naj bi hranili in razstavljali obširno gradivo in muzealije;
- restavriranje predmetov v zbirkah;
- kronično pomanjkanje denarnih sredstev (vse zbirke se ne morejo opreti na pomoč s strani države oziroma njenih ustanov) (Repinc 2003: 41);
- muzejske zbirke naj bi bile čim bolj odprte javnosti;
- potreben je temeljit program za raziskovalno, razstavno in muzejsko dejavnost med Slovenci v zamejstvu (Repinc 2003: 39);
- vsa tri zamejstva naj bi se povezala pri pripravi vodnika po zbirkah (Repinc 2003: 39);

Slovenci na Madžarskem smo poskusili rešiti nekatere od skupnih problemov. Od sklepov monoštrske konference se je v zvezi s porabskimi Slovenci uresničilo naslednje (Munda 2003: 45):

- postavljena je bila razstava ob 100-letnici tovarne kos;<sup>2</sup>

- 18. avgusta 2002 – ob Državnem srečanju Slovencev na Madžarskem – je bila v v muzeju na prostem v Szombathelyu (Vasi Múzeumfalu) odprta slovenska dimnica z Gornjega Senika;
- leta 2006 je bila – s pomočjo družinskih članov in dokumentov Judite Pavel – sestavljena (v slovenskem, nemškem in madžarskem jeziku) računalniška prezentacija življenja in dela Avgusta Pavla, ki je od takrat na ogled v monoštrskem muzeju;
- ob 25-letnici monoštrskega muzeja (2008) je bila odprta razstava z naslovom Ruta in predpasnik;
- besedila in napisi na stalnih razstavah monoštrskega muzeja tudi v slovenskem jeziku so bili dopolnjeni junija 2008.

Še naprej si prizadevamo, da bi uresničili:

- postavitve stalne razstave v prostorih nekdanje tovarne kos;
- računalniško obdelavo zbirk tudi v slovenskem jeziku;
- postavitve mreže muzejev in muzejskih zbirk v Prekmurju in Porabju.

Udeleženci omenjenih treh posvetov zamejskih etnologov so izrazili potrebo po mreži muzejskih zbirk v prostoru, kjer živijo manjšine. To velja tudi za Porabje in Prekmurje, kjer bi si želeli postaviti regionalno mrežo muzejev in zbirk, v katero bi bili vključeni kot manjšina tudi porabski Slovenci in prekmurški Madžari.

Tudi na Madžarskem so zaželeno take muzejske zbirke, ki naj bi bile čim bolj odprte javnosti. V monoštrskem Muzeju Avgusta Pavla bo od junija 2009 ogledni depo odprt tudi za obiskovalce. V ta namen je dobil muzej na razpisu od madžarskega Ministrstva za kulturo 2,6 milijona forintov (10 tisoč evrov).

Na prejšnjih posvetih smo spoznali župnišča, v katerih so muzejske zbirke (Ricmanje v Italiji, Kostanje na Koroškem). V Porabju

1 Prim. zbornika: Polona Sketelj idr. (ur): *Etnološko delo pri Slovincih v zamejstvu: posvetovanje o etnološkem delu pri Slovincih v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem* (Ljubljana: SED, 1999; Knjižnica Glasnika SED; 30) in Katalin Munda Himök in Polona Sketelj (ur), *Odstrta dediščina: etnološko delo in muzejske zbirke Slovencev v Italiji, na Madžarskem in v Avstriji: zbornik s treh posvetov* (Ljubljana: SED, 2003; Knjižnica Glasnika SED; 35).

2 Marija Kozar-Mukič, Sto let monoštrske kose (2002–2003).

\* Marija Kozar-Mukič, univ. dipl. etnol. in prof. slov., višja kustosinja, Muzej Savaria, H-9700 Szombathely, Kisaludy 9, E-naslov: mukic@t-online.hu

na Gornjem Seniku je od 80. let 20. stoletja v kletnih prostorih starega župnišča na ogled stalna razstava o porabskih duhovnikih. V istem prostoru je bila postavljena leta 2007 občasna spominska razstava zadnjega slovenskega župnika Janoša Kūharja. Sedanji lastniki – zasebniki prodajajo stavbo, ki bi jo Državna slovenska samouprava odkupila z opremo vred s pomočjo unijskih sredstev. V župnišču bi z izvirnim pohištvo predstavili nekdanji župnijski urad in dopolnili razstavo o duhovnikih in verskem življenju v Porabju. Med njimi tudi arhivske dokumente iz 19. stoletja (npr. dopise in dokumente Jožefa Košiča). V gospodarskem posloplju bi postavili etnološko razstavo z večjimi predmeti, ki jih v monoštrskem muzeju ne moremo predstaviti. To so predvsem predmeti, povezani s poljedelstvom, z živinorejo in s prometom.

Slovenci na Madžarskem imamo dve pomembnejši etnološki zbirki: Muzej Avgusta Pavla v Monoštru in slovensko hišo v sombotelskem Skansnu. Obe sta vključeni v muzejsko mrežo – delujeta v okviru Direkcije muzejev Železne županije. Strokovno za obe skrbi slovenska etnologinja Marija Kozar. V monoštrskem muzeju sta zaposleni Porabki, ki goste iz Slovenije vodita v porabskem slovenskem narečju. Muzej Avgusta Pavla že 25 let odpira vrata turistom iz najrazličnejših krajev sveta. Letno pride okoli 60 skupin iz Slovenije (s posredovanjem Zveze Slovencev v Monoštru). Manjka nam podroben večjezični (slovensko-madžarsko-nemški-angleški) vodnik po razstavi in oglednem depoju. (Pri tem bi prosili za pomoč kolegov iz Slovenije.) Informatizacija zbirk poteka. Vse predmete smo poslikali z digitalnim fotoaparatom sombotelske Slovenske manjšinske samouprave. Prizadevamo si za postavitev omrežja porabskih in prekmurskih muzejev in zbirk. Trije ravnatelji muzejev v regiji (Lendava, Murska Sobota, Szombathely) so pisno izjavili, da so pripravljeni sodelovati v omrežju muzejev in muzejskih zbirk v Porabju in Prekmurju, s posebnim ozirom na slovensko in madžarsko manjšino.

S pomočjo Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti smo se (kot partnerji) prijavi na unijski razpis.<sup>3</sup> Projekt bi trajal tri leta, rezultat projekta pa še nadaljnjih najmanj pet let. Raziskovali bi kulturno dediščino Porabja: zgodovinsko-kulturno-politični okvir, narečni jezik, glasbo, kulinariko, posodje, oblačilni videz, bivanjsko kulturo, stavbno dediščino, orodja, otroške igre, šege in navade. Izdelali bi skupni pedagoški program za otroke od vrta do srednje šole v Porabju in Prekmurju. Postavili bi novo stalno

razstavo v monoštrskem muzeju z naslovom *Življenje Slovencev v Porabju*, ki bi se metodološko povezovala s pedagoškim programom za manjšinsko slovensko in večinsko madžarsko prebivalstvo. V obnovljenih prostorih Muzeja Avgusta Pavla v Monoštru bi se izvajal permanentni muzejski pedagoški program (učilnica, razstavni prostor).

Projekt bi obsegal celotno območje Prekmurja in Železne županije, ožje pa območje, ki ga naseljujeta madžarska narodnost v Sloveniji in slovenska narodnost na Madžarskem. Pomembna vez pri učenju knjižne slovenščine je narečje (porabsko-prekmursko). Projekt so zasnovali strokovnjaki treh muzejev, ki skrbijo za kulturno dediščino obeh narodov in narodnosti ob meji. Na primeru kulturne tradicije bodo skupaj s poklicnimi pedagogi oblikovali poseben muzejski pedagoški program, ki se bo tudi po izteku projekta redno izvajal v sodelujočih muzejih ali organizirano zunaj muzejev.

Program je utemeljen na spoznavanju in prepoznavanju elementov dediščine obeh narodov, ki živita v stiku, tako da vzporedno ponuja učenje obeh knjižnih jezikov in dveh oziroma treh narečij.

Postavitev stalne razstave *Življenje Slovencev v Porabju* v Muzeju Avgusta Pavla v Monoštru bo rezultat skupnega dela strokovnjakov iz Madžarske in Slovenije. Enotni muzejskopedagoški program se bo izvajal v Monoštru, Murski Soboti in Lendavi ter občasno na drugih lokacijah (Sombotel, Krplivnik, Dobrovnik, Kuzma, itd.) Program – ki ga projekt prvič postavlja v Sloveniji in na Madžarskem – uvaja dvojezično muzejsko pedagogiko. S sistemom mreženja povezuje muzeje ter vzgojne in izobraževalne inštitucije v programu dopolnilnega izobraževanja na elementih kulturne dediščine in jezikov manjšin.

Za monoštrski muzej in sombotelsko slovensko hišo bi radi na unijskem razpisu pridobili 400 tisoč evrov. Če nam to uspe, bomo – leta 2012 – na zaključni konferenci predstavili rezultate projekta.

#### Viri in literatura

MUNDA HIRNÖK, Katalin: Predstavitev Muzeja Avgusta Pavla. V: Katalin Munda Hirnök in Polona Sketelj, *Odstrta dediščina: etnološko delo in muzejske zbirke Slovencev v Italiji, na Madžarskem in v Avstriji: zbornik s treh posvetov* (Ljubljana: SED, 2003; Knjižnica Glasnika SED; 35), 42–47.

REPINC, Martina: Projekt treh zamejstev: predstavitev etnološkega delovanja in muzejskih zbirk Slovencev v Italiji, na Madžarskem in avstrijskem Koroškem. V: Katalin Munda Hirnök in Polona Sketelj, *Odstrta dediščina: etnološko delo in muzejske zbirke Slovencev v Italiji, na Madžarskem in v Avstriji: zbornik s treh posvetov* (Ljubljana: SED, 2003; Knjižnica Glasnika SED; 30), 39–41.

<sup>3</sup> Evropski sklad za regionalni razvoj, Program čezmejnega sodelovanja Slovenija–Madžarska 2007–2013, www.si-hu.eu.